

7.1 Kokie etnografiniai regionai yra Lietuvoje?

Nors Lietuva ir nedidelė, bet labai įvairi. Nuo seno įvairiose Lietuvos vietose gyvenantys lietuviai šneka skirtingomis tarmėmis. Skiriasi ir jų **amatai**, patiekalai, sodybos, tautiniai drabužiai, kitaip švenčiamos šventės. Paprastai Lietuvoje išskiriami penki **etnografiniai regionai**, pasižymintys istoriškai susiformavusiais kultūriniais ypatumais: Aukštaitija, Dzūkija (Dainava), Mažoji Lietuva, Suvalkija (Sūduva) ir Žemaitija.

1. Perskaitykite šaltinius ir įvardykite 2–3 kiekvieno Lietuvos etnografinio regiono bruožus.

AUKŠTAITIJA

Ji užima rytinę Lietuvos dalį. Tai didžiausias etnografinis regionas, kuriame aukštaičiai gyveno vienkiemiuose arba gatviniuose rėžiniuose kaimuose – ūlyčiose, kur gyvenamieji namai išsirikiavę pagal kelią, o ūkiniai pastatai – kiemo gilumoje. Šiandieninė Aukštaitija pasižymi tarmių, gyvenamos ir etnokultūrinio paveldo margumu, ežerais, miškais ir kalvomis. Čia giedamos tūkstantmetės aukštaičių dainos – sutartinės, kurios yra išlaikiusios senąją muzikinę ir poetinę formą.

Aukštaitijos krašto tradiciniuose audiniuose ir nacionaliniuose kostiumuose vyrauja linksmos, šviesios spalvos.

MAŽOJI LIETUVA

Vakariniai lietuviai save vadino lietuvininkais, o savo gimtąjį kraštą – Mažąją Lietuvą. Mažoji Lietuva garsėja išskirtinio grožio gamta: smėlio kopomis, pušynais, Nemuno delta. Nuo seno šiose žemėse gyveno baltų (lietuvių, skalvių, nadruvių, sembų, kuršių ir kt.) gentys, iš kurių vėliau susiformavo lietuvininkai. Mažajai Lietuvai priskiriama buvusi vokiečių okupuota vakarinė Lietuvos dalis. Jos architektūra gana specifinė, stipriai paveikta kaimyninės šalies tradicijų. Ūkiai skyrėsi ūkininkavimo sąlygomis ir užimtumu. Čia galima rasti pelkininko, laukininko, kopininko ir žvejo sodybas. Išskirtiniai yra šio regiono architektūra, folkloras, pamario ir pajūrio žvejų, amatininkų papročiai ir verslas.

7.1 Kokie etnografiniai regionai yra Lietuvoje?

DZŪKIJA (DAINAVA)

Dzūkija – tai labai gražus, gamtiškai ir istoriškai nevienodas kraštas, užimantis pietryčių Lietuvą. Dzūkija garsi savo didingais pušynais bei per visą regioną vingiuojančiu Nemunu. Dzūkus lengva atskirti iš kalbos. Ryškiausias jų bruožas – dzūkavimas, priebalsiai *t, d, č, dž* prieš *i, j, y* tariami kaip *c, dz* (pvz.: *tik – cik, didumas – dzidumas, pinti – pync, svečiai – svečiai*). Ši tarminė ypatybė laikoma labai sena. Dzūkų kultūra, apranga, buitį ir statiniai taip pat daug kur išlaikę senuosius bruožus. Sudėtingomis gamtinėmis sąlygomis tarp didelių girių, pelkių, vandenų, smėlingų kalvų įsikūrę dzūkai dirba skurdžią žemę. Žemės ūkyje naudoja gausias laukinės gamtos dovanas, nedaug nuo jos nutoldami.

SUVALKIJA (SŪDUVA)

Tai Lietuvos etnografinis regionas, esantis kairiajame Nemuno krante, apimantis didžiąją Lietuvos Užnemunės dalį. Šį kraštą puošia plačios lygumos, čia daug dirbamos žemės. Suvalkijos dalyje vartojamų kapsų ir zanavykų šnektų pagrindu susiformavo dabartinė bendrinė (standartinė) lietuvių kalba. Derlingi laukai ir darbštumas suvalkiečiams leido tapti turtingiausiais ūkininkais, duoti Lietuvai bene daugiausiai išsilavinusių žmonių.

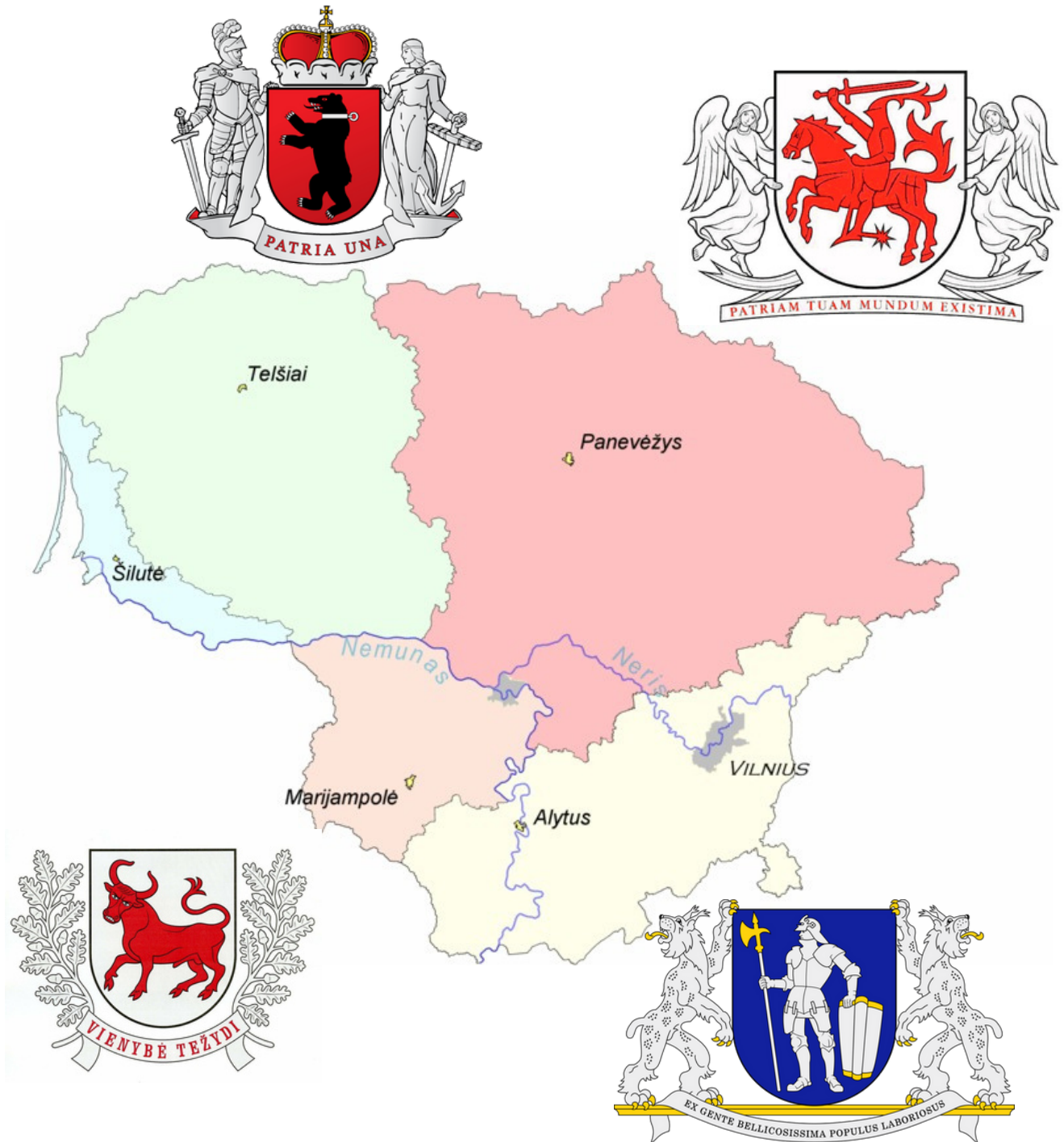
ŽEMAITIJA

Žemaitija – tai regionas Šiaurės vakarų Lietuvoje. Žemaitija yra kalvota, apaugusi tankiais miškais, daugiausia eglynais. Priklausomai nuo to, kaip žemaičiai ištaria dvibalsius *uo* ir *ie*, skirstomi į dounininkus, donininkus ir dūnininkus. Visais istoriniais laikotarpiais žemaičių gyvensena labai skyrėsi nuo kitų Lietuvos etnografinių sričių. Čia anksčiau nei kitur plito lietuviška raštija, formavosi inteligentija. Žemaitijoje nuo senų laikų buvo daugiausia vienkiemių. Sodybos stambios, laisvai išsidėsčiusios, prisiderinusios prie gamtinės aplinkos. Gausybė prekių plaukė Nemunu į Vakarų Europą, o iš ten į Lietuvą per Žemaitiją patekdavo įvairių gaminių. Tokie kultūriniai ir prekybiniai ryšiai veikė žemaičių gyvenseną.

7.1 Kokie etnografiniai regionai yra Lietuvoje?

2. Žemėlapyje užrašykite Lietuvos etnografinių regionų pavadinimus. Panagrinėkite jų herbus. Kas juose pavaizduota? Sukurkite Mažosios Lietuvos herbą.

Pagal <https://lt.wikipedia.org>

3. Pasidomėkite, kuriame Lietuvos etnografiniame regione gyvena daugiausiai jūsų giminių. Paprašykite savo tėvų, kad pakalbėtų tarmiškai.